

In gesprek met drs. A. Roeters, inspecteur-generaal van het Onderwijs

'We moeten echt heel goed letten op de basisvaardigheden'

Door Dick Both

De Inspectie van het Onderwijs constateert in haar jaarlijkse Onderwijsverslag dat de kwaliteit op driekwart van de onderwijsinstellingen voldoende te noemen is. Leerlingen presteren er naar vermogen en zittenblijven, vroegtijdig schoolverlaten en onveiligheid komen op de meeste scholen slechts in beperkte mate voor. Maar dit stemt zeker niet tot tevredenheid, zo merkte de inspecteur-generaal op bij de presentatie van het jaarverslag op 20 mei 2008. 'Wij leggen in ons onderwijsverslag het accent op hardnekkige problemen.' DRS Magazine ging in gesprek met mevrouw drs. Annette Roeters over haar missie, het volgen van de scholen, het jaarverslag, de kwaliteit van het onderwijs en het sterker maken van de besturen. 'Het mag niet zo zijn dat bestuurders aangeven van allerlei dingen verstand te hebben, behalve van onderwijs.'

Over veel dingen was Annette Roeters aangenaam verrast toen ze – enkele maanden na haar aantreden – voor de eerste keer het Onderwijsverslag mocht aanbieden aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en die van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 'Er zijn veel dingen waar je blij mee kunt zijn. Natuurlijk, de inspectie heeft vooral de taak om de vinger op de zere plek te leggen - en die taak vervullen we ook met liefde – maar we moeten wel blijven zien dat driekwart van de scholen voldoende prestaties levert. Ook zie je in het primair onderwijs dat verbetertrajecten, zoals bijvoorbeeld de taalpilots, goede resultaten opleveren. Iets wat heel bewust wordt aangepakt, leidt tot verbetering. Het is fantastisch om te zien hoeveel behoefte er is om juist op het terrein van rekenen en taal vooruitgang te boeken.'

Er zijn ook zorgwekkende ontwikkelingen, vindt de inspecteur-generaal. 'We moeten echt heel goed letten op de basisvaardigheden. Als je de Pisa-uitslagen onder de neus krijgt, word je toch overvallen door de waarneming dat we nog wel hoog staan in vergelijking met ons omringende landen, maar minder hoog dan we stonden. Hier komt bij dat de resultaten in de landen om ons heen stijgen. Er is een groeiend aantal leerlingen dat onvoldoende kan lezen en rekenen om goed in de samenleving te kunnen functioneren of kansrijk aan een vervolgopleiding te beginnen'.

Dienstbare rol

Mevrouw Roeters is sinds 1 februari 2008 werkzaam bij de Inspectie van het Onderwijs. 'Onderwijs is heel belangrijk in mijn leven, en ik denk in heel veel levens. In mijn leven komen twee lijnen samen: die van bestuurder, maar vooral ook die van onderwijs-vrouw. Ik ben werkzaam geweest als docent, coördinator en leidinggevende.'

De idealen van mevrouw Roeters passen uitstekend binnen de ontwikkelingen die al eerder in gang waren gezet. 'Waar ik voor sta, en waar we als inspectie gezamenlijk voor staan, is het zijn van een inspectie vóór goed onderwijs. We willen graag een dienstbare rol spelen, samen met al die mensen en instanties die hetzelfde doel voor ogen hebben: kwaliteit hoog op de agenda zetten! Een van mijn idealen is om in dit verband de inspectie preventiever te laten werken. Dat wordt al zichtbaar in onze nieuwe manier van toezicht houden. We vertrouwen erop dat besturen in staat zijn de kwaliteitszorg op hun scholen goed te organiseren en het personeel te ondersteunen. We hebben er vertrouwen in dat de leerresultaten van de leerlingen goed zijn. En natuurlijk bekijken we dat jaarlijks aan de hand van gegevens waar we al over beschikken.'

Het volgen van de scholen gebeurt op drie manieren, zo legt mevrouw Roeters uit. 'De eerste lijn is die van de opbrengsten. Voor het basisonderwijs gaat het dan hoofdzakelijk om de Cito-toetsen, voor het voortgezet onderwijs om het centraal examencijfer en in andere gevallen om de rendementen die worden geboekt. In de tweede lijn worden de jaarstukken van de scholen geanalyseerd. Op dit moment wordt dit verder uitgebouwd en volgend jaar willen we hiermee echt gaan starten. De gedachte is dat datgene wat besturen in een jaarverslag schrijven over het reilen en zeilen van de school ook voor ons interessant is. Dat geldt ook voor de jaarrekening. De derde lijn bevat de signalen. Daar zit van alles in. Overigens is dit wel een interessante. Zo zijn hier bijvoorbeeld klachten te vinden die zijn ingediend bij de inspectie of die doorgespeeld zijn naar de inspectie. Maar ook allerlei krantenknipsels. We hebben een uitgebreide knipseldienst die talloze regionale of plaatselijke kranten doorspit op zoek naar nieuwsberichten over de vertrekkende directeur, de crisis onder het personeel, bestuurlijke samenwerking, enzovoorts. Natuurlijk hoeft dit lang niet altijd negatief te zijn. Het kan ook over een prijs gaan die de school in de wacht heeft gesleept. Soms zien we in een nieuwsbericht aanleiding om meteen

contact te zoeken met het bestuur, maar normaliter bewaren we deze berichten voor onze jaarlijkse analyse van iedere school.'

Zeer zwakke scholen

'Op grond van die jaarlijkse analyse zeggen we tegen 75% van de scholen dat we hen het vertrouwen geven', zo licht de inspecteur-generaal toe. 'Zo'n school kan verder. Soms hebben we voor een bepaalde school een vraag, bijvoorbeeld naar aanleiding van een signaal dat we hebben ontvangen.' De aandacht van de inspectie gaat echter vooral naar de resterende groep scholen, zo merkt mevrouw Roeters op. 'Op deze groep scholen zoomen we nauwkeurig in. Hierbij onderscheiden we verschillende categorieën. De meest zorgwekkende vorm is de zeer zwakke school. Deze scholen kenmerken zich door onvoldoende opbrengsten, verspreid over meerdere jaren. En daarnaast scoort de school op minimaal twee normindicatoren onvoldoende. Momenteel betreft het zo'n 160 scholen. Deze scholen staan voor de opdracht om binnen de afgesproken termijn op het gewenste niveau uit te komen. De inspectie volgt dit nauwgezet. Ik vind het van groot belang dat we onze energie vooral richten op wat zeer zwak is. Laten we dat gezamenlijk omhoog helpen. Het is een belangrijke taak van de overheid de basiskwaliteit te garanderen.' Mevrouw Roeters weet dat scholen het als bijzonder vervelend ervaren om op deze lijst te staan. 'Dat is goed. Het veroorzaakt druk om daar niet op te komen. Zo functioneert het als een handhavend instrument.'

Risicoscholen

Preventie is een woord dat de inspecteur-generaal met een zekere regelmaat gebruikt tijdens het gesprek. Preventieve maatregelen om te voorkomen dat scholen zeer zwakke scholen worden. Mevrouw Roeters' belangstelling gaat dan ook sterk uit naar die groep scholen die niet gelijk goed scoren of op grond van de jaarlijkse analyse het vertrouwen niet verdienen. 'Een kwart van de scholen is voor ons risicoschool en we staan voor de uitdaging vroegtijdig in te grijpen en te voorkomen dat een deel van deze scholen op de lijst van zeer zwakke scholen terecht komt. Het is een van mijn idealen ons op deze groep scholen te richten en daar met maatwerktrajecten te zorgen voor verbetering van de resultaten.' 'Hier hoort een snelle signalering en een effectieve werkwijze bij', vindt Roeters. 'Wat we aan het doen zijn met deze vorm van toezicht is het versterken van het bewustzijn bij bestuurders om hun verantwoordelijkheid te nemen. Waar besturen zich uit traditie richten op gebouwen, geld en identiteit proberen we hen duidelijk te maken dat ook de onderwijskwaliteit iets is waar zij zich om moeten bekommeren. Het mag niet zo zijn dat bestuurders aangeven van allerlei dingen verstand te hebben, behalve van onderwijs. Mijn ideaal is dat we op deze manier meer medestanders krijgen die zich actief met kwaliteit gaan bezighouden. Meer mensen staan om de school heen staan om een kwaliteitsverbeterslag te maken'.

Leerkrachtvaardigheden

'Het is ons opgevallen dat zwak presterende scholen een aantal opvallende kenmerken hebben die goed presterende scholen veel minder vertonen. Zo zie je dat leraren op scholen zonder zwak presterende leerlingen beter zijn in het toetsen en analyseren van de leervorderingen en het vaststellen van de behoeften van zwakke leerlingen. Ook dragen zij er zorg voor dat bepaalde minimumdoelen ook daadwerkelijk door zwakke leerlingen worden bereikt, geven zij extra feedback en hulp aan zwakke leerlingen en bieden zij een variatie aan werkvormen aan. We vinden het van groot belang om dit naar buiten te brengen omdat het leraren, leidinggevenden en bestuurders kan helpen om aan de slag te gaan. Gelukkig zien we het ook terug in de Kwaliteitsagenda Primair Onderwijs van de staatssecretaris.' Een speerpunt voor de inspectie is de monitoring en evaluatie. 'Leraren, teams, leidinggevenden en bestuurders hebben al zoveel materiaal in handen waar ze wat mee kunnen. We hoeven niet meer toetsen af te nemen, maar we moeten daadwerkelijk wat doen met de resultaten van de toetsen die we al afnemen. Nu zie je dat veel toetsen slechts gebruikt worden op individueel niveau. Maar de resultaten zeggen ook iets over een groep of over jou als leerkracht. Vraag je je ook af wat het betekent voor jou als leerkracht als jouw leerlingen achter elkaar onvoldoendes halen? Zou dat ook iets kunnen zeggen over jouw rol als leerkracht?'

Toetsing

Ook in het voortgezet onderwijs doen zich problemen voor bij het bepalen van de opbrengsten, zo vindt de inspectie. 'Wij constateerden dat er een groeiend verschil ontstond tussen het schoolexamencijfer en het centraal examencijfer. We zijn ons hierin gaan verdiepen en op het moment dat het verschil tussen beide examencijfers meer dan een halve punt bedroeg, is de school hierop aangesproken. Inmiddels heeft staatssecretaris Van Bijsterveldt dit probleem opgepakt en een aantal maatregelen voorgesteld ter voorkoming van deze rechtsongelijkheid die kan ontstaan tussen leerlingen van verschillende scholen. En voor haar aanpak is veel te zeggen. Zeker ook als we de signalen vanuit het hoger onderwijs serieus nemen'.

Evaluëren en monitoren van opbrengsten: het zijn zaken die in het Utrechtse inspectiekantoor momenteel centraal staan. Toch betekent dit niet dat er meer getoetst hoeft te worden, aldus inspecteur-generaal Roeters. 'Het gaat erom dat we vaste normen in de toetsen leggen. Daar zouden we als samenleving en als inspectie veel aan kunnen hebben. Nu worden we overvallen met cijfers uit

bijvoorbeeld het Pisa-onderzoek. Maar het zou goed zijn als Nederland zelf in staat is te bepalen of het Nederlandse onderwijsstelsel op de goede weg is'.

Dick Both is hoofdredacteur van DRS Magazine

Annette Roeters (1954) studeerde Nederlandse Taal- en Letterkunde aan de Rijksuniversiteit van Groningen. Vanuit haar achtergrond als Neerlandicus startte ze in 1982 als docent Taalbeheersing aan de Christelijke Academie voor Journalistiek in Kampen. In 1993 werd ze op deze school directeur van de Techniekopleidingen.

In 1996 werd Annette Roeters lid van het College van Bestuur van Hogeschool Windesheim en sinds 2002 was zij tevens lid van het College van Bestuur van de Vrije Universiteit Amsterdam. Sinds 2005 was ze ook lid van de Onderwijsraad; het belangrijkste adviesorgaan van de minister.